

Alexei Marinat (24 mai 1924, Valea Hoțului, regiunea Odesa – 17 mai 2009, Chișinău), prozator, eseist și dramaturg român. Participă la cel de-Al Doilea Război Mondial, este arestat pe 27 mai 1947 și condamnat la zece ani de detenție, petrecându-și următorii opt ani într-un lagăr din Siberia. Eliberat pe 5 noiembrie 1954, va fi reabilitat de Tribunalul Militar din Odesa. Absolvent al Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, în 1959, an în care debutează cu volumul de schițe și povestiri *Zărite ne cheamă*. Publică mai multe volume de proză scurtă – *Venea un om pe drum de țară*, 1962; *Drob de sare*, 1968; *Vânturi albastre*, 1969; *De luni până sâmbătă*, 1970; *La doi pași de fericire*, 1989 –, impunându-se mai ales ca romancier: *Fata cu harțag*, 1962; *Urme pe prag*, 1966; *Mesagerii*, 1977; *Grădina dragostei*, 1980. Autor de comedii satirice: *Adio, Campanella*; *Opriți planeta*; *Dragostea din mai*; *Curajul bărbaților*. Apreciat în mod deosebit pentru jurnalul său *Eu și lumea*, 1991, pe care-l ține din 1944 (în ediție definitivă, *Călătorii în jurul omului*, 2004). Laureat al Premiului Național în domeniul Literaturii și Artei din Republica Moldova (2000); Cavaler al Ordinului Republicii (1996); Ordinul național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor (2000).

Alexei
MARINAT

Călătorii în jurul omului

Proză scurtă

Ediție îngrijită de Andrei MARINAT

POLISALM

Editura Polisalm
Bd. Petru Zadnipru, nr. 15/2, of. 23, MD2044, mun. Chișinău
Email: polirom.md@gmail.com
Tipar: Tipografia Centrală

Copyright © 2026, Andrei Marinat

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și editat
cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Marinat, Alexei.

Călătorii în jurul omului: Proză scurtă/Alexei Marinat; ediție îngrijită de Andrei Marinat. –
[Chișinău]: Polisalm, 2026 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 283, [4] p.

ISBN 978-9975-3713-6-0.

821.135.1(478)-32

M 39

Autobiografie

Eu, Alexei Marinat, sunt născut la 24 mai 1924, în satul Valea Hoțului, județul Ananiev, fosta republică autonomă moldovenească în componența Ucrainei, din părinți români: Roman al lui Tănase Marinat și Ecaterina a lui Ignat Sandulescu – ambii din Valea Hoțului, din familii înstărite.

În februarie 1930, părinții mei, având gospodărie în cătunul Fedoseevka (la 12 km de Valea Hoțului) și nevrând să intre în colhoz, au fost deschiaburiți și dați afară din casă numai cu ce am fost îmbrăcați. Mama a născut al cincilea ei copil pe zăpadă (se dăduse ordin să nu fim primiți la nimeni în casă). Au fost anunțate rudele din Valea Hoțului – care au venit de ne-au luat cu săniile și ne-au împărțit pe la buneii. Mama s-a îmbolnăvit și a murit. Copilul a rămas în viață.

După ce tata a declarat în scris că a cedat benevol în folosul colhozului din cătunul Fedoseevka casa și toată averea, i s-a permis să intre în colhozul „Secera Roșie” din satul Valea Hoțului, în calitate de contabil.

În 1934, tatăl meu a cumpărat o casă în sat și s-a căsătorit cu Eudochia Racu, care ne-a fost mamă adoptivă toată viața.

În 1937, tatăl meu a fost arestat și condamnat la 10 ani de închisoare pentru activitate contrarevoluționară (ceea ce nu a făcut niciodată). Mama mea adoptivă, din cauză că a refuzat să divorțeze de tatăl meu, a fost exilată din sat. Am rămas 5 copii (cu o soră mai mare), am învățat la școală și ne-am întreținut existența lucrând în colhoz și pe la oameni. În anul 1939, tatăl

meu a fost reabilitat și s-a întors acasă, fiind restabilit și în postul său de lucru din colhoz. S-a întors și mama din exil.

După 9 clase de școală (la Școala Moldovenească Nr. 2 din Valea Hoțului), în 1940 am plecat la Tiraspol și am susținut examenele de admitere la Institutul Pedagogic, Facultatea de Geografie.

Când au venit românii în Transnistria în 1941, tatăl meu a fost ales de către populația din sat primar al raionului Valea Hoțului.

Iar când au venit rușii, în aprilie 1944, tatăl meu a fost arestat și condamnat pentru colaborarea cu românii la 15 ani de muncă silnică și internat într-un lagăr din regiunea Kemerovo din Siberia, apoi transferat în lagărul special „Steplag” din Djezkazgan, Kazahstan, de unde a fost eliberat în 1956.

La 4 aprilie 1944 am fost mobilizat în Armata Roșie și trimis pe front în componența Brigăzii a 2-a artilerie antitanc a Frontului 2 Ucrainean. Am luptat până la sfârșitul războiului în cadrul acestei brigăzi. Pentru merite militare pe front am fost decorat cu ordinele „Steaua Roșie” și „Războiul pentru Patrie”, medaliile „Pentru cucerirea Budapestei”, „Pentru cucerirea Vienei”, „Pentru războiul din 1941-1945” și alte medalii. În iulie 1946 am fost demobilizat din armată și m-am înscris la Universitatea din Chișinău, Facultatea de Limba și Literatura Moldovenească.

Cât am fost student, am ținut jurnalele „Eu și lumea” (3 volume), în care m-am arătat a fi în contradicție cu regimul dictatorial al puterii sovietice și partidului comunist. În aceste jurnale intime am descris copilăria mea zbuciumată, foamea din 1946-'47 din RSSM, mi-am declarat atitudinea față de conducătorii regimului comunist.

Fiind urmărit, am fost arestat la 27 mai 1947 împreună cu jurnalele mele „Eu și lumea”. După un an de cercetări, însoțite de torturi, am fost condamnat la 22 iunie 1948 de către Tribunalul Militar al trupelor interne din regiunea Odesa, conform articolului 54-1 „a” din Codul penal al Ucrainei, pentru înaltă

trădare, la 10 ani de închisoare cu regim sever. Am fost internat în Lagărul Nr. 7, cu denumirea codificată „Ozerlag”, din regiunea Irkutsk, cu sediul la Taișet. Am muncit la construcția căii ferate Taișet-Lena în componența coloniilor 010 (la kilometrul 150), 03 (la kilometrul 173) și în colonia 048 din orașul Taișet. După moartea lui Stalin, în urma unor demersuri pe lângă redacția gazetei „Pravda” și Procuratura Militară Supremă din Moscova, dosarul meu a fost reexaminat de către Tribunalul Militar al districtului militar Odesa și la 15 octombrie 1954 am fost reabilitat și eliberat din lagăr.

Am revenit la Chișinău și m-am angajat în redacția ziarului „Tinerimea Moldovei” în calitate de lucrător literar, apoi din 1958 – ca șef de secție literară la revista umoristică „Chipăruș”. Mi-au fost restituite jurnalele „Eu și lumea”.

În 1957 m-am căsătorit cu Maria Scafaru, care a fost deportată la 13 iunie 1941, împreună cu familia, din satul Ciuciuleni, unde tatăl ei a fost primar și deputat în Parlamentul României din partea Partidului Liberal, și eliberată în 1956 din orașul Karagandî, Kazahstan.

În 1957 am fost primit în Uniunea Jurnaliștilor din RSSM.

În 1959 am fost primit în Uniunea Scriitorilor. Tot în 1959 am absolvit Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (prin corespondență), Facultatea de Limbă și Literatură Moldovenească. Am doi copii – o fată și un băiat. Copiii mei au terminat Universitatea din Chișinău. Soția mea a absolvit Institutul de Medicină. Continui să țin jurnalele „Eu și lumea”. Unele secvențe din ele au fost publicate în revista literară „Basarabia” în 1988, iar peste 30 de capitole au apărut în săptămânalul „Literatura și arta” din Chișinău în anii 1994-’95.

Am doi nepoței: o fetiță, Nicoleta și un băiat, Alexandru.

În 1968, după câteva spectacole, a fost scoasă din repertoriul Teatrului Național Academic din Chișinău piesa mea „Unde ești, Campanella?”. Am fost criticat pentru ea la toate ședințele și

conferințele de partid (deși n-am fost membru de partid), piesa fiind considerată dușmănoasă din punct de vedere ideologic.

La 30 octombrie 1987, după adunarea generală a scriitorilor, la care am ridicat problema introducerii alfabetului latin în republică, noi fiind o națiune de origine latină, apoi, după alte câteva luări de cuvânt privind trezirea conștiinței noastre naționale, Comitetul Central al Partidului Comunist și Procuratura Generală a republicii au dispus să mi se întocmească un dosar cu învinuirea că am fost reabilitat pe nedrept în octombrie 1954. Dar Tribunalul Militar al districtului militar Odesa și securitatea regională din Odesa au confirmat reabilitarea mea din 15 octombrie 1954. Era prea târziu. Partidul Comunist și puterea sovietică din RSSM trosneau din încheieturi. În afară de amenințări nu mi-au putut face nimic altceva.

Sunt inclus în Enciclopedia literaturii universale în 9 volume, editată la Moscova în anii 1962-1978.

În 1993 Președintele Republicii Moldova mi-a conferit titlul „Maestru al Literaturii”, iar în 1996 am fost decorat de către Președintele Republicii Moldova cu Ordinul Republicii. În 1999 mi s-a acordat Premiul de Stat pentru cartea „Eu și lumea”.

În 2000 am fost decorat de către Președintele României cu Ordinul „Serviciul Credincios” în grad de Comandor.

Părinții mei, tata și mama adoptivă, sunt înmormântați în orașul Ungheni. Mama dreaptă – în Valea Hoțului.

Alexei MARINAT

Partea I

Ha-hou! Aici descălecăm!

Casa bunicului meu Tănase Marinat este așezată sub deal. Locul l-au găsit răs-străbuneii mei. Chiar la zece metri după casă începe un deal, pe care, când eram eu copil, nu puteai să-l urci direct, trebuia să mergi în curmeziș. Acum, dealul s-a mai potolit, a fost arat și împânzit cu viță-de-vie.

Din partea dreaptă a casei, dacă te uiți din drum, mai era o casă, ceva mai mică, acoperită cu stuf, căreia i se spunea „veche” sau „bătrânească” și de la care începea o grădină mare cu fel de fel de pomi: vișini, pruni, meri, peri, și se ducea hăt departe pe sub deal, și se termina cu niște porumbriști, unde nu se băga nimeni, nici băieții, care, cum spunea bunicul, l-au scos pe dracul din pod. Mai jos de grădină începea o matcă cu sălcii și cu un iaz mare al bunicului, adânc și cu pește mult. Matca era împărțită între mai mulți gospodari: matca lui Nichita lui Lari, matca lui Tudosel, matca lui Toma Pletosu...

Era arătoasă casa bunicului – cocoțată sub deal și acoperită cu tablă roșie: se deosebea de celelalte case din împrejurime. La intrarea în casă, era un pridvor căruia i se spunea „ganok” și care avea laițe late pe la pereți, unde vara se putea dormi; pridvorul era deschis și avea câte un măr de o parte și de alta. Iar după casă erau doi nuci uriași și un prăsad, care făcea prăsade tare dulci și plăcut mirositoare.

Nu țin minte când am intrat pentru prima dată în casa bunicului, dar mi s-a întipărit în memorie ceea ce mi-a povestit de fi-

ecare dată când mă duceam în ospeție, de Crăciun și de Paști, sau când se întâmpla să-i fac o vizită, fiind de-acu' mai mărișor de ani:

„Apoi, ascultă, băiețele, ce mi-a povestit bunicul meu Simion. Bunicul lui a venit încoace cu trei care cu boi, a venit din Moldova, și au mânat în fuga mare, ca să scape de turci până la pământurile libere. Era tânăr pe atunci, avea 25 de ani, și făcuse oaste la domnitor, și pierzând, împreună cu împăratul, războiul cu turcii, ca să scape de robie, au venit încoace. Au mânat, măi băiețele, de zburau floace de spumă de pe sărmănele vite... Și, când au ajuns aici, au spus „Ha-hou! Aici descălecăm!” Și au descălecat... Iaca, pe locul ista s-au oprit, au dat jos ce-au avut în care, au construit case, poieți, șoproane, aici au trăit și bunicul meu Simion, și tatăl meu Petrea. Aici m-am născut și eu...”

De fiecare dată când veneam în ospeție, bunicul meu îmi povestea această „istorie” și, de fiecare dată când rostea cuvintele „Ha-hou! Aici descălecăm!”, bunicul ridica mâna sus și o lăsa să cadă brusc, de parcă el ar fi fost acela care făcuse semnul să oprească aici și să descălece.

Odată l-am întrebat, după ce auzisem această poveste de mai multe ori:

„Despre ce împărat care a pierdut războiul cu turcii e vorba? Și cum îl chema pe domnitorul la care a făcut oaste răs-străbunicul nostru?”

„Apăi, măi băiețele, împăratul acela, cu care domnitorul nostru, împreună, au pierdut războiul cu turcii era împăratul rușilor. Dar cum îl chema pe domnitor, nu mai știu sau, poate, mi-a spus și nu mai ții minte...”

Când eram de-acu' elev în clasele mari și student la institut, bunicul meu punea pe masă un ștof de vin; avea un ștof cu un măr de sticlă înăuntru, foarte frumos colorat, de parcă era un șofran căzut din pom. Își trăgea palmele peste față, ca un musulman la rugăciune, și, în loc de toast, povestea despre episodul

cu venirea răs-străbunicului și cu: „Ha-hou! Aici descălecăm!” de parcă de aici începea viața pe pământ a neamului nostru. Ei, dar se vede că de aici începea o viață nouă, pe pământuri noi, unde răs-străbunii noștri au descălecat și au colonizat, au arat și au semănat aceste pământuri, le-au dat viață și le-au insuflat cultură. Ei au venit cu sămânța lor de acasă, cu butașii de viță-de-vie și cu puietii de pomi roditori. Au venit cu limba lor, cu tradiții și obiceiuri, pe care le-au păstrat cu sfințenie neschimbate, așa cum le-au avut de acasă.

Îmi era drag să-l ascult pe bunic cum povestea despre bunicul lui Simion, care, printre altele, când tăia porci, îi pârlea cu paie din ales, ca să miroasă cioricul mai bine, de unde a și obținut porecla „Cioric”. Am auzit-o, și eu am purtat porecla asta, și bunicul, și tatăl meu.

Îi plăcea bunicului să povestească cum pleca în ospetie la vărul său dinspre mamă – din neamul Postoverilor –, care trăia la Nani, oraș de județ (în transcripție rusească, Ananiev), și care era proprietara unei fabrici de ulei și a unei mori cu mașină de aburi. Înăhăma caii cei mai buni la căruța cu leagăn și cu roți ce dădeau de știre la zece verste. În aceste momente îi tresăreau umerii de parcă s-ar fi aflat cu hățurile în mâini, în căruța cu leagăn, în fața casei de cărămidă roșie a vărului său din Nani.

Bunicul meu îi știa pe toți din sat, precum îl știau toți oamenii și pe el, de parcă ar fi venit toți odată și au spus: „Ha-hou! Aici descălecăm!” L-am întrebat odată: „Dar cum s-au clădit celelalte orașe și sate moldovenești ca Nani, Balta, Vrabia, Bârză, Grosu, Handrabura? Tot așa au venit moldovenii și au spus: «Ha-hou! Aici descălecăm!»?”

„Tot așa au venit, băiețele. Numai că n-au venit toți odată. Au venit pe rând, încă de pe timpuri, care se pierd în negura vremii. Au venit și au deștelenit aceste pământuri, că erau sălbătice, le-au arat și le-au împodobit cu grădini frumoase, au

făcut case mari cu frontoane, au pornit nunți și cumetrii... și s-a înmulțit lumea, și s-a răspândit în sate și orașe la care le-au dat și nume moldovenești.”

„Dar de ce satul nostru se numește Valea Hoțului?” l-am întrebat într-un rând, ca și cum l-aș fi luat în răspăr.

„Hoții nu se duc la cei săraci. Ei vin la cei bogați. Crezi tu că a fost vreun hoț dintre gospodarii noștri?! Au venit de aiurea ca alde Strâmbițki... Ai auzit de el? La noi în sat nu s-a furat nimic de când mă țin minte. Iaca, numai amu', de când cu colhozul, i-au învățat pe oameni să fure!” A spus și și-a plecat ochii, ca și cum mi-ar fi dat de înțeleș să nu-l mai întreb despre colhoz și cum această orânduire i-a învățat pe oameni să fure.

Când se întâmpla războiul și mă ascundeam de bombe la bunnic sub deal, stând în „ganok” și ascultând cum zboară avioanele nemțești peste satul nostru și cum băteau tunurile în apropiere, i-am zis bunicului: „Poate e cazul să plec și eu?” „Încotro să pleci?!” se alarmase el. „În Rusia. O iau pe la Odesa...”

„Stai aici, nu te mișca. Bunicul meu mi-a povestit că bunicul lui a mai avut doi frați și, cu războiul cela, au plecat unul în Grecia, și altul în Polonia, și nu s-a mai aflat nimic de urmașii lor. Cine știe cum li s-a clădit soarta...”

„Mă tem de nemți. Am auzit că nemții îi împușcă pe comsoliști!”

„Nemții, cum vor veni, așa se vor duce. Iar tu vei rămâne aici. Iar dacă nu vrei să dai față cu ei, du-te în deal, la lutniță, că amu nu împlă lumea după lut, că-i război, și nu fac oamenii case...”

Lutnița din deal era a bunicului. A descoperit-o tatăl lui, nica Petrea. Venea o jumătate de sat după lut la lutniță: era alb ca smântâna și tare bun de fățuit. Și povestea bunicul că pe locul ăsta și-ar fi ascuns sabia bunicul bunicului lui când a venit încoace după ce au pierdut războiul cu turcii. Și ar fi căutat-o tatăl lui, nica Petrea, dar n-a găsit-o. I se spusese cam în ce loc îi

ascunsă sabia, în deal, între trei salcâmi... Dar, în loc de sabie, a găsit lut bun, care a fost oamenilor de mare folos, și de care se folosesc și în ziua de azi. „Ori poate a găsit-o careva și a ascuns-o în alt loc...”, a oftat bunicul după povestea cu sabia, ca și cum și-ar fi exprimat regretul că nu poate să-mi transmită această relicvă prin moștenire.

Șaptesprezece ani l-am știut pe bunicul meu Tănase Marinat. Ultima dată l-am văzut în 1947. Iar prima dată a fost în 1930. Când eram în Siberia, am aflat că a murit în 1953. Mă tot sileam atunci să constat la ce vârstă a murit: la 94 sau la 104 ani? Pe urmă, m-a preocupat o altă chestiune: dacă l-am auzit vreodată pe bunic vorbind o altă limbă decât cea a strămoșilor. A știut ucraineana și rusa și n-a vrut niciodată să vorbească față de noi sau nu a știut deloc aceste limbi? Armata la ruși n-a făcut-o, nu știu cum a scăpat. Vecini ucraineni n-a avut nici cu casa, nici cu pământurile. În satele învecinate majoritatea trăitorilor erau moldoveni, ca și în orașul de județ Nani. În alte orașe mari nu l-am auzit să fi fost. A avut 11 copii, dintre care astăzi mai trăiesc trei: Ana, Dumitru și Maria.

Mi-a rămas adânc întipărit în memorie chipul lui. Îmi stă și azi în fața ochilor, ca un basorelief, făcut din lutul acela alb, din lutnița pe care a descoperit-o tatăl lui și i-a lăsat-o moștenire. Îl văd cu părul alb, cu cărlionți mici, în cămașă de pânză, cu mânecile largi, ridicându-și mâna dreaptă și spunând cuvintele răs-răs-străbunicului nostru: „Ha-hou! Aici descălecăm!”.

Urlete de câine

Pe la ora 4, spre ziuă, am auzit un urlat de câine, un urlat sinistru, în pragul casei noastre, pe strada Teilor. M-am trezit de la primul urlat al câinelui, prelung și tânguios, jalnic și sfâșietor, și care îmi stârni fiori, fiindcă nu era un urlat obișnuit, ci un plâns al unui câine care presimți o nenorocire și care venea cu o veste de pustiire, de prăpăd mare, de potop, de dezastru ce avea să cadă asupra casei noastre... A urlat o dată, prelung, și cu o voce de câine matur. Apoi, încă o dată urlă, și mai prelung, și mai plângăreț, nu fiindcă îl durea ceva sau ar fi fost lovit de cineva, ci anume din presimțirea nenorocirii pe care o avea pentru oameni. Mai urlă și a treia oară. Și a patra. Apoi se făcu liniște. Dar o liniște grea, apăsătoare, și mi se făcu pustiu pe suflet. De unde o fi venit acel câine, că, la noi în casă, nimeni nu ține câini?

Am aprins lumina: era ora 4. Ar fi trebuit să cânte cocoșii de ziuă, și, iată-l, câinele cu urlatul său de pustiiciune. Am început să mă gândesc la acest urlat al câinelui, fiindcă îmi umpluse sufletul.

De câteva ori în viață am auzit urlete de câine și, de fiecare dată, înainte de a se întâmpla o nenorocire. Și asta mă făcu să mă întreb: cu ce ocazie, de data asta?!

De cu seară am stat de vorbă cu soția, am discutat, ne-am văitat: citiserăm amândoi articolul cu cuvântarea președintelui Mircea Snegur în Parlament. Trăsesem concluzia că e mare dezastru în țară: să dispară o jumătate de miliard de dolari, și ni-

meni să nu știe unde au dispărut și cum au dispărut – un buget anual al republicii! E ca și cum ar arde într-un minut țara, toată, cu tot ce a avut, cu toată averea, cu toată gospodăria, și acum, trebuie să începi din nou a aduna fir cu fir, pai cu pai, piatră cu piatră, și să începi să clădești casa din nou, adică țara întregă.

Am privit „Mesager”-ul la ora 21, l-am văzut pe ministrul Apărării la ședința guvernului și am rămas nedumeriți: parcă era vorba că e scos din post pentru corupție, afaceri, furturi?

Apoi am ascultat la televizor demersul președintelui Snegur către directorul general al TV Moscova în legătură cu informația transmisă de programul „Vesti” la ora 8 dimineața, cum că în Moldova e mare prăpăd: s-a împărțit armata în două tabere și sunt gata să lupte între ele. Și a mai prezentat Moscova la televizor, tot atunci, în programul său, drapelul fostei RSSM, voind să arate prin asta că Republica Moldova de-acu’ a și hotărât să se supună Dumei de Stat a Rusiei, care a votat pentru refacerea URSS.

Și despre ce am mai vorbit noi de cu seară? Mai mult ne-am amărat decât am vorbit. Cât de optimiști eram prin anii 1987-’88-’89!... Și uite la ce am ajuns: se fură nu cu gramul și nu cu leul, ci bugete anuale ale țării. Iar copiii și bătrânii stau flămânzi, stau dezbrăcați, desculți, lipsiți de orice nădejde că mâine va fi mai bine.

De copii mi-e jale și de bătrânii neputincioși, cât despre mine – am trecut prin multe în cei 72 de ani de viață. La masă am mâncat o bucățică de mămăligă prăjită pe tigaie, rămasă de duminică, și am zis mersi, și... am discutat, iată, despre ce se întâmplă în țară...

Iar noaptea, pe la 4, a urlat un câine în pragul casei noastre, un urlat îngrozitor, de la care am încremenit.

Am luat viața de la început: când am mai auzit așa urlete de câine? În anul 1930, pe când aveam 6 ani, a urlat câinele nostru în prag, tot noaptea, spre ziuă. Se trezi dădaca noastră Liuba

și ieși afară: certă câinele. Apoi intră în casă și-i spuse mamei: „Lele Catrină, nu a bine a urlat câinele!” „Ei, lasă, Liuba, mai știi de ce urlă câinii...” Mama oftă. Am auzit-o, mă trezisem și eu. Probabil, îi stârnise și mamei un fel de groază urletul câinelui: era gravidă cu al cincilea copil, și tata nu era acasă: se duse la Tiraspol și se angajă în calitate de contabil, când au început să-l hărțuiască să intre în comună. Iar peste câteva zile a venit o comisie cu pistoale la brâu și ne-a dat afară din casă, în mijlocul iernii, pe zăpadă, fiindcă era în toi campania de deschiaburire, iar noi aveam cea mai bună casă din sat... Și a născut mama al cincilea ei copil pe zăpadă.

Apoi m-am oprit la cel de-al doilea caz al urletului de câine: era în anul 1937. Aveam alt câine, altă casă, altă mamă. Mama cea dreaptă a murit, atunci, după ce născuse copilul pe zăpadă. Tot noaptea, spre ziuă, a urlat câinele. A ieșit tata afară și a văzut câinele nostru stând cu labele pe o corlată a porții și urlând a mare jale. Peste câteva zile au venit noaptea cei de la NKVD și l-au arestat pe tata. Ni l-au furat, dar așa de frumușel și pe nesimțite, încât, în afară de mama, n-a auzit nimeni. Abia dimineață ne-a spus mama: „L-au luat astă-noapte pe tatăl vostru.” „Cine l-a luat? Unde l-au dus?” am început noi, toți cei cinci, să plângem. Ne-am dus să-l căutăm. Dar abia pe urmă am aflat că a fost condamnat pe un termen de 10 ani, în tren, în drum spre Orientul Îndepărtat: pentru contrarevoluție, pe care n-a practicat-o niciodată.

Și, tot așa, stând culcat în pat, mi-am depănat viața mai departe: când am mai auzit un urlet de câine, ca acesta, în noaptea asta de 19 martie 1996? Aha, în primăvara anului 1944! Aveam altă casă, alt câine, dar eram cu aceeași mamă și cu același tată. (În 1939 fusese eliberat din lagăr – nu ajungeau, probabil, locuri pentru ofițerii și generalii Armatei Roșii, pe care îi arestau cu zecile de mii.)

Câinele a urlat în pragul casei, tot spre ziuă. A ieșit tata afară și l-a probozit: „De ce urlă, Surule?” Iar peste câteva zile a venit

Armata Roșie, ne-a eliberat... A doua zi tata a fost arestat de către NKVD, care mergea în urma armatei. A fost dus în Siberia și condamnat pe un termen de 15 ani: pentru colaborarea cu românii, a fost primar. Iar eu am fost mobilizat în armată și trimis pe front. Și n-am mai auzit urlet de câine, doar numai hămăit de câini, care mă păzeau când eram ținut în lagărele din Siberia (cu 4 decorații guvernamentale pentru merite militare în luptă cu fasciștii germani). Dar hămăitul de câine se deosebește de urlet. Urletul de câine este un fenomen greu de descifrat, nedefinit, nelămurit precis, un fenomen care este dictat de un simț, ca și la peștele care sare din apă înainte de un cutremur de pământ, sau ca o presimțire a omului, care intuieste clipa ce îl așteaptă, sau o vede într-un vis profetic, o simte ca pe o greutate ce i se cuibărește în suflet, sau se eliberează de ea, cum se eliberează cerul printr-o descărcare electrică.

Prietenul meu Vanea

A fost întotdeauna precaut. Loial. A învățat numai de „5” (nota cea mai mare de apreciere a cunoștințelor în școala sovietică) din clasele primare până la diploma de merit din universitate. N-a intrat niciodată în conflict cu organele administrative sau cu miliția rutieră. N-a trecut drumul în locurile neindicate. N-a iscălit nicio hârtie colectivă cu revendicări sau vreun protest social, adresată forurilor superioare.

A ajuns la rangul de profesor universitar.

S-a căsătorit la timp.

Fiind un bun familist, nu și-a permis nicio abatere de la codul familiei, a cunoscut o singură femeie – soția sa, cu care a avut un băiat, pe care l-a iubit, și a avut toată grija ca fiul lui să pășească pe urmele sale.

Mă duc acum la cimitir, în zilele de pomenire a eroilor, îi depun la mormânt câte un buchet de flori. Stau, citesc de fiecare dată inscripția de pe piatra funerară. Dar, și mai mult, mă gândesc la soarta lui. Stă înmormântat cap la cap cu socrul său, care a venit de pe Volga, odată cu războiul, în 1944, și a fost colector de cereale în RSSM. Pe timpul foametei, era șef la „Zagotzerno”, a măturat podurile de la casele oamenilor, a trimis în judecată o sumedenie de țărani care ascundeau grânele pe sub hornuri sau în căpițele de paie, ca să aibă pentru sămânță, și pentru copii – să nu moară de foame.

Iar tatăl lui Vanea a fost arestat în 1933, când la noi era foamete mare, pentru că a ascuns un sac de grâu sub un salcâm,

fapt pentru care a fost condamnat la 10 ani de închisoare și internat într-un lagăr al „Gulag”-lui, de unde nu s-a mai întors.

...Și-a găsit prietenul meu Vanea locul pentru veșnica odihnă: cap la cap cu socrul său.

Picătura de ceară

Eram elevi la școala primară din centrul satului Valea Hoțului, școală bună, construită încă pe vremea țarului Nicolae, din cărămidă, cu scări cimentate la intrare... A fost asta în 1931.

Într-o zi, învățătoarea noastră, trecând cu ochii peste tot spațiul clasei, în care se aflau două rânduri de bănci, se opri cu privirea la prima bancă, în care ședeam noi, două buburuze: eu și Vanea Racul. După ce îl studiase atent pe colegul meu de bancă, îl scoase în fața clasei. Învățătoarea observase ceva pe umărul lui.

— Vanea, ce-i asta de pe umărul tău? îl întrebă învățătoarea și puse degetul pe picătura galbenă de pe umărul elevului.

Elevul își întoarse capul spre umăr și zise:

— Nu știu...

— E o picătură de ceaaaaa-ră!!! se îngrozi învățătoarea.

Toată clasa era cu ochii pe micuțul elev cu părul bălai.

— Ai fost la biserică? îi zice învățătoarea îngrozită.

El nu răspunse nici DA, nici NU, își înfundă capul între umeri, vrând parcă să scape de urmărire, dar învățătoarea era necruțătoare.

— Așa-i că ai fost la biserică? Cu cine ai fost: cu tata sau cu ma-ma?! Învățătoarea accentuă cuvântul „mama”, ca și cum ne învăța să pronunțăm cuvântul pe silabe.

Mama elevului Vanea Racul era o femeie știutoare de carte și religioasă. Asta o știa, pesemne, și învățătoarea.

— Cu mama ai fost, așa-i?! își aținti învățătoarea privirea grea asupra elevului. Vai, vai!!!... se văicărea ea. Cum se poate? Cum se poate?